

INLEIDING

Tom Claes

Het brede thema dat de bijdragen in dit nummer van *Ethiek en Maatschappij* bindt, is dat van de seksuele revoluties. Revoluties. In meervoud, dus. De paradigmatische ‘seksuele revolutie’ van de jaren zestig is maar één belangrijk element in de historische ontwikkelingen op het vlak van seks en seksualiteit. Sinds de vijftiger jaren is het seksuele domein steeds en misschien zelfs alsnar sneller in beweging. Deze ontwikkelingen op het vlak van seks, seksualiteit, relaties, en intimiteit zijn misschien wel één van de belangrijkste sociale (r)evoluties die we meemaken. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze ontwikkelingen aan het denken hebben gezet en dit nog steeds doen.

In ‘Seksuele deugden en alledaagse experimenten’ geeft **Jeffrey Weeks** een overzicht van enkele van de belangrijkste evoluties op het vlak van seksualiteit zoals die zich de laatste decennia hebben afgespeeld. “Om de veranderingen te kunnen begrijpen die de seksuele en intieme leefwereld hervormd hebben,” zo stelt hij “hebben we nood aan een echt begrip van de historiciteit van deze veranderingen.” En hij vervolgt: “[w]e leven onze geschiedenis en we bevinden ons in het midden van een levende geschiedenis.” We moeten dit historisch besef koesteren en aanscherpen, want hoe anders zouden we kunnen weten wat er veranderd is vraagt hij zich af. Hij stelt zich de vraag hoe we die veranderingen moeten evalueren. De seksuele revoluties hebben ongetwijfeld veel positieve effecten gehad. Er is een grotere vrijheid en tolerantie op het vlak van seksuele repertoires, van seksuele identiteiten, enzovoort. Veranderingen in sociale, juridische en morele normeringen hebben een seksuele cultuur met een grotere openheid mogelijk gemaakt. Maar niet iedereen evalueert deze seksuele revoluties en de effecten ervan even positief. Weeks formuleert een genuanceerde positieve waardering van de recente veranderingen op het vlak van seksualiteit. De wereld die we gewonnen hebben (meteen ook de titel van zijn recentste boek) is niet ideaal, maar als we een historisch perspectief hanteren zullen we zien dat over het algemeen de seksuele revoluties een wereld hebben mee tot stand hebben helpen brengen waar het op seksueel vlak beter in toeven is dan voorheen.

Koen Raes bespreekt in zijn bijdrage één van de minder positieve effecten van die seksuele revoluties. Ook hij meent dat de verschuivingen en wijzigingen op het vlak van seksualiteit over het algemeen waardevol zijn. Zo hebben we ons bevrijd uit een preutse gehoorzaamheidsethiek waarin genieten per definitie als zondig werd beschouwd. Seksualiteit, om het even met van Ussel te zeggen, is niet langer meer een infracultureel genre. Maar hij signaleert ook meer problematische gevolgen van die revoluties zoals bijvoorbeeld de alomtegenwoordigheid van het pornografische, de toenemende seksualisering, de medicalisering van schoonheid en seks, de soms te hoge verwachtingen die aan seks, maar ook aan relaties gesteld worden, enzovoort.

Tom Claes heeft het in zijn bijdrage over de progressieve critici van de als problematisch gemerkte gevolgen van de seksuele revoluties. Hij benoemt hen als ‘progressief seksueel pessimisten:’ progressief omdat ze een emancipatorisch koers verdedigen en een progressief discours omtrent het seksuele hanteren, maar ook pessimistisch omdat

deze progressieve kritiek vaak een eerder pessimistische visie uitdraagt over de kansen op het realiseren van een waarlijk bevrijde seksualiteit onder de condities van de ontluisterende en door een kapitalistische logica gedreven (post)moderniteit. Claes analyseert de herkomst en belangrijkste kernpunten, voornamelijk op ethisch vlak van hun kritiek en hij vraagt zich af of hun kritiek op de seksuele onderhandelingsethiek en de de facto heersende seksuele toestemmingsmoraal verdedigbaar is.

Paul Reynolds onderzoekt in zijn artikel 'seksuele toestemming ontrafeld' hoe de notie van seksuele toestemming de laatste decennia is gethematiseerd en onderzocht. Hij schetst de parameters van het hedendaagse debat daaromtrent, de algemene posities en argumenten die worden ingenomen, de moeilijkheden die hiermee gepaard gaan en wijst enkele onderzoekspistes aan die volgens hem het debat omtrent seksuele toestemming verder zouden kunnen helpen. Het onderzoek naar seksuele toestemming kan maar verrijkt worden, zo argumenteert hij, wanneer we beseffen dat de ethische reflectie omtrent seksualiteit voorbij een te enge focus op toestemming kan worden gebracht en toestemming gekaderd wordt binnen de bredere groep van ethische concepten die onze ethische reflectie informeren.

Het brede thema van de bijdragen is zoals gezegd de seksuele revoluties. Niet enkel die van de jaren zestig, maar ook deze die nu plaatsvinden. En dit niet enkel alleen in West-Europa maar ook daarbuiten. **Alicja Gescinska** presenteert in haar bijdrage een kritische evaluatie van enkele juridische en sociale aspecten van de seksuele revoluties zoals die zich momenteel in Polen, een van de belangrijkste landen uit het post-communistisch centraal-Europa, voordoen. Ze schenkt bijzondere aandacht aan de rol van de kerk in heel dit proces. Ze besluit dat deze recente ontwikkelingen geen echte bijdrage hebben geleverd tot de ontwikkeling van een bevrijdende seksuele competentie.

Tina Van Loon, ten slotte, schetst in haar tekst een overzicht van de veranderde en veranderende opvattingen ten aanzien van prostitutie in België. Meer specifiek gaat ze na wat de invloed is van de mensbeelden van de wetgevers en hulpverleners op de behandeling van en omgang met prostituees. Het thema prostitutie is een goede afsluiter voor deze reeks van teksten. Hoewel prostitutie van alle tijden is, is de discussie erover de laatste decennia, onder ander onder invloed van de opkomst van de feministische bewegingen, veranderende sociale en juridische appreciaties en reguleringen ervan, globalisering en de opkomst van wereldwijde migratie en traffickingpraktijken, maar ook door een groeiende mobilisatie van de 'sekswerkers' zelf zeer intensief en soms zelfs zeer polemisch geworden. Een mooie indicatie van het feit dat er zaken veranderd zijn, of misschien te weinig veranderd zijn, of net teveel. Wie zal het zeggen. Maar het debat over de seksuele revoluties, net zoals de revoluties zelf trouwens, zijn voorlopig nog niet stilgevallen.